

Fremmedspråk på universiteter og høyskoler - status for studieåret 2009-10

Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 2/2011 (1.2.2011)¹

v/ *Eva Thue Vold og Gerard Doetjes*

Innledning

I dette notatet gir vi en oversikt over studietilbud og søker-/opptakstall innen engelsk og fremmedspråk i norsk høyere utdanning i studieåret 2009-10. Oversikten over studietilbud baserer seg på opplysninger fra institusjonene (hovedsakelig nettsider, i noen tilfeller supplert med opplysninger per telefon eller e-post), mens oversikten over søkertall er basert på tall fra Samordna opptak. Oversikten over antall opptatte studenter baserer seg på tall fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)², som forvaltes av Nasjonal samfunnsvitenskapelig datatjeneste i Bergen (NSD), samt lokale opptakstall innhentet fra institusjonene.

Oversikten for 2009-10 viser at studenttallene for de store ”skolespråkene” har holdt seg relativt stabile over den siste fireårs perioden. Spansk var allerede største fremmedspråk i ungdomsskolen og videregående utdanning³, og er nå også blitt det desidert største fremmedspråket (etter engelsk) i norsk høyere utdanning. Tysk har færre studenter enn fransk, selv om tysk er større enn fransk i skolen. Andre fremmedspråk, som for eksempel russisk, arabisk, samisk, kinesisk og japansk er også representert, men det er vanskelig å slå fast nøyaktig antall studenter pga. forskjellige registreringsrutiner hos institusjonene.

Engelsk- og fremmedspråktilbudet i høyere utdanning

Alt i alt tilbys det i underkant av 40 forskjellige fremmedspråk ved norske høyere utdanningsinstitusjoner. Tilbudet varierer fra småemner på 10 studiepoeng, via semesterkurs, påbyggingsenheter (30p) og årsstudier (60p), til mastergradsstudier (120p). Mange språk tilbys kun ved én eller to institusjoner. Tabell 1 nedenfor viser studietilbudet innen engelsk og

¹ Innholdet i dette notatet kan brukes fritt, men det skal alltid henvises til kilden (Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 2/2011).

For mer informasjon, ta kontakt med rådgiver Eva Thue Vold (tlf. 69 21 58 48).

² Se <http://dbh.nsd.uib.no/>

³ Se Fremmedspråksenterets statistikkside: <http://www.fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=13790>

de fire ”skolespråkene” fransk, spansk, tysk og russisk. Vi har delt inn oversikten i lavere (L), dvs. opptil 90 poeng, og høyere grads studier (H). Vi gjør oppmerksom på at studietilbudet er i stadig endring – noen tilbud blir lagt ned og andre kommer til. Oversikten gir et bilde av tilbudet slik det var i studieåret 2009-10.

Tabell 1. Tilbud av studier innen engelsk, fransk, spansk, tysk og russisk i norsk høyere utdanning i studieåret 2009-2010. Lavere grad = L; høyere grad = H.

Institusjon	Engelsk		Fransk		Spansk		Tysk		Russisk	
	L	H	L	H	L	H	L	H	L	H
NTNU	x	x	x	x	x		x	x		
Universitetet i Agder	x	x	x		x		x			
Universitetet i Bergen	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Universitetet i Oslo	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Universitetet i Stavanger	x		x		x		x			
Universitetet i Tromsø	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Høgskolen i Bergen	x									
Høgskolen i Bodø	x				x					
Høgskolen i Buskerud	x									
Høgskolen i Finmark	x				x				x	
Høgskolen i Harstad					x					
Høgskolen i Hedmark	x	x								
Høgskolen i Lillehammer ⁴			x		x		x			
Høgskolen i Nesna	x						x			
Høgskolen i Oslo	x						x			
Høgskolen i Sogn og Fjordane	x									
Høgskolen i Stord/Haugesund	x									
Høgskolen i Telemark	x				x					
Høgskolen i Vestfold	x				x					
Høgskolen i Volda	x						x			
Høgskolen i Østfold	x	x	x		x		x	x		
Høgskolen i Ålesund			x		x					
Norges Handelshøgskole	x		x		x		x			
Samisk Høgskole	x									

⁴ Tilbudet her gjelder etter- og videreutdanning for lærere.

Som man kan se av tabellen, tilbys engelsk på alle universiteter og på de aller fleste høyskoler som har studietilbud innen språkfag. Når det gjelder andre fremmedspråk, er det spansk som har bredest dekning av de store skolespråkene. Studieåret 2009-10 ble spansk tilbudt på alle universiteter samt ved ni høyskoler rundt om i landet. Fransk og tysk ble tilbudt ved alle universiteter samt ved henholdsvis fire og seks høyskoler. Høyskolenes tilbud gjelder nesten utelukkende lavere grads studier, mens de fleste av universitetene tilbyr master i flere av språkene. Mange av høyskoletilbudene er rettet mot lærere/lærerstudenter og har fokus på didaktikk. Legg merke til at Universitetet i Stavanger har lagt ned sitt tilbud i fransk, spansk og tysk pr. 1.8.2010.

Når det gjelder studietilbud utover engelsk, fransk, spansk, tysk og russisk er det ved UiO og UiB man finner størst bredde – spesielt gjelder dette UiO. UiO og UiB tilbyr begge studier innen arabisk, gresk, hebraisk, islandsk, italiensk, japansk, kinesisk og latin. Noen av disse språkene tilbys også ved enkelte andre institusjoner: Småemner i gresk kan for eksempel tas ved NTNU og UiA. NTNU tilbyr også småemner i italiensk og japansk, samt årsstudium i latin. NHH tilbyr også lavere grads studier i japansk. Høyskolen i Bodø tilbyr emne i kinesisk. UiO er alene om å tilby akkadisk, amharisk, bosnisk/serbisk/kroatisk, færøysk, gotisk, hindi, irsk/keltisk, nederlandsk, persisk, polsk, portugisisk, sanskrit, tibetansk, tsjekkisk, tyrkisk og urdu. I mange av disse kan man ta master, mens tilbudet i andre fag er begrenset til lavere grads studier (i enkelte tilfeller kun småemner). UiB er alene om å tilby latvisk, mens NTNU er alene om å tilby enkeltemner innen rumensk og swahili.

Studietilbudet i språkfag gjenspeiler også noen tendenser som er geografisk betinget: Finsk og samisk tilbys nesten utelukkende i nord. Finsk kan studeres ved Universitetet i Tromsø og Høyskolen i Finmark, mens samisk kan studeres ved Universitetet i Tromsø, Samisk Høyskole i Kautokeino og Høyskolen i Bodø (sistnevnte tilbyr lulesamisk). Samisk kan studeres også i Midt-Norge, ved Høyskolen i Nord-Trøndelag (sørsamisk).

Utdanning innen tegnspråk ble i 2009-10 tilbudt ved UiO, Høyskolen i Bergen og Høyskolen i Sør-Trøndelag.

Antall studenter: søkertall og opptakstall

Fremmedspråksenteret har hittil årlig publisert et notat basert på søkertall (antall primærsøkere per fag) fra Samordna opptak, for å belyse utviklingen for studier innen engelsk og fremmedspråk. For det enkelte språkfag gir imidlertid søkertall fra Samordna opptak et ufullstendig bilde, i og med at kun fag med egen studiekode i Samordna opptak kommer med. Studieemner med lokalt opptak kommer ikke med i statistikken. I år har vi derfor valgt å supplere med opptakstall fra NSDs database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Disse tallene omfatter tall både fra Samordna opptak og lokale opptak, og de viser hvor mange studenter som ble tatt opp til de ulike studiene i det aktuelle året.⁵

Søkertall fra Samordna opptak

En rekke universiteter og høyskoler har i år endret sine opptaksrutiner, slik at det er vanskelig å sammenlikne tall fra i fjor med årets tall, særlig når det gjelder mindre språk. Universitetene i Bergen og Oslo har for eksempel inkludert flere språkfag i Samordna opptak, mens Høgskolen i Finnmark nå bare har lokalt opptak til finsk og russisk. Vi har derfor valgt å begrense årets oversikt over søkertall til de fire store språkene engelsk, fransk, spansk og tysk (se tabell 2). Tallene gjelder førsteprioritetssøknader til høstsemestrene 2009 og 2010.

Tabell 2. Antall søknader (førstevalg) til studier i fremmedspråk ved universiteter og høyskoler i Samordna opptak mai 2009 og mai 2010.

	Søkere 2009	Søkere 2010	Forskjell
Engelsk	1429	1481	+52
Fransk	246	267	+21
Spansk	496	452	-44
Tysk	174	145	-29

Også i år er det relativt små endringer når det gjelder antall førsteprioritetssøkere hvis vi ser språkene under ett: i alt 2345 søkere, eller ca. 2% av studentene som har søkt om opptak til studieåret 2010-2011, velger engelsk, fransk, spansk eller tysk. Når vi ser på språkene hver for seg, kan vi registrere en liten oppgang for engelsk og fransk, mens spansk og tysk går litt ned. Endringene er for små til å kunne konkludere med at fag er ”på vei opp” eller ”på vei ned”. Reduksjonen av tilbudet ved Universitetet i Stavanger ser ikke ut til å ha gitt store

⁵ Opptakstall er altså noe annet enn søkertall (ikke alle søkere blir tatt opp), og noe annet enn antall registrerte studenter (opptakstall inkluderer bare studenter som er tatt opp til studiet det aktuelle året). Opptakstall sier heller ikke nødvendigvis noe om antall studenter som fullfører studiet.

utslag på årets tall. Det kan se ut som nedgangen på grunn av nedleggelsene i Stavanger i stor grad har blitt kompensert av andre universiteter/høgskoler.

Opptakstall fra DBH

Tabell 3 nedenfor er basert på opptakstall fra database for statistikk om høgre utdanning (DBH) og viser antall studenter som ble tatt opp til de ulike studiene for hvert år i perioden 2006-2009. I tabellen er opptakstallene fra de ulike institusjonene slått sammen. Tall for lavere og høyere grad er også slått sammen. De aller fleste fremmedspråkstudentene er registrert på lavere grad.

Av de store skolespråkene er det spansk som har desidert flest studenter. Fransk og tysk har langt færre studenter, og tysk har igjen betydelig færre enn fransk. Som tabellen viser, har studenttallene for de ulike språkene gått litt opp og ned fra år til år de siste fire årene. Det er ingen klare tendenser til nedgang eller oppgang for noen av språkene i perioden. I kategorien ”andre fremmedspråk” utgjør samiskstudentene ca. halvparten, mens studenter på emner og bachelorprogrammer innen arabisk er den nest største gruppen og utgjør i overkant av 25%.

Tabell 3. Antall opptatte studenter på ulike språkfag i perioden 2006-2009. Alle nivåer.

Fag	2006	2007	2008	2009
Engelsk	1020	1082	1088	1124
Fransk	176	192	248	209
Spansk ⁶	768	648	781	575
Tysk	133	155	143	125
Russisk ⁷	50	72	81	38
Andre fremmedspråk	159	174	172	151
Tegnspråk	108	95	64	89
Lavere grad m/ ubestemt fremmedspråk	1146	1053	1058	1144
Høyere grad m/ ubestemt fremmedspråk	203	213	227	253

Supplerende informasjon fra institusjonene

Legg merke til at et stort antall studenter er registrert på ulike bachelor- og masterprogrammer som omfatter (eller *kan* omfatte) språkfag, uten at det er spesifisert nærmere i DBH hvilke(t)

⁶ Inkl. bachelorstudenter i Latinamerikastudier (UiB).

⁷ Inkl. bachelorstudenter i Russlandsstudier (UiT). Merk at UiO ikke oppgir russiskstudenter som egen kategori i DBH. Disse inngår dermed i kategoriene ”lavere/høyere grad med ubestemt fremmedspråk”.

språk disse vil studere. Dette gjelder bachelorprogrammer som ”bachelor i språk”, ”bachelor i språk og informasjon”, ”bachelor i språk og litteratur”, osv. Når det gjelder opptakstallene, har vi i år derfor valgt å supplere med informasjon innhentet fra institusjonene lokalt, for å få et mer fullstendig bilde av hvordan studentene på de ulike programmene fordeler seg på forskjellige språkfag. Alle universiteter og høyskoler med relevante bachelor- og masterprogrammer ble spurt om hvordan studentene deres fordeler seg på de ulike språkfag. Av ni institusjoner svarte syv på vår henvendelse, og det viste seg at universitetene og høyskolene har forskjellige rutiner når det gjelder registrering av studenter. Flertallet av institusjonene registrerer studentene per språk, men det er også institusjoner som utelukkende fører statistikk på emnenivå, noe som betyr at studenter som tar flere emner innen samme språkfag blir registrert flere ganger. Fra noen institusjoner fikk vi samlet statistikk for hele studiet, mens vi fikk tall på antall nye studenter pr. høst 2009 fra andre institusjoner. Disse forskjellene gjør at vi har valgt å ikke presentere tallene i en oversiktstabell, men å gi en kort sammenfatning for de enkelte institusjonene hver for seg.

Bachelorprogrammer på høyskolene

Når det gjelder bachelorprogrammer på høyskolene, er engelsk naturlig nok det klart dominerende språket. Høyskolene i Hedmark, Vestfold og Østfold hadde alle ca. 15 registrerte engelskstudenter studieåret 2009-10. Høyskolene i Vestfold og Østfold hadde i tillegg 8 bachelorstudenter hver i andre fremmedspråk – på Høyskolen i Vestfold tok alle disse spansk, mens på Høyskolen i Østfold fordelte de seg på fransk, spansk og tysk, med klart flest studenter på fransk.

Bachelorprogrammer på universitetene

Universitetene i Bergen og Oslo hadde forholdsvis mange studenter som var registrert under språklige bachelorprogrammer, flere hundre studenter hver. Mange av disse studerte engelsk eller et av de andre store skolespråkene. Andre studerte et av de andre språkene som ble nevnt i innledningen. Japansk hadde f.eks. ca. 50 nye studenter i Oslo og ca. 40 nye i Bergen. Andre populære fremmedspråk var italiensk, latin og arabisk. Fra NTNU i Trondheim fikk vi opplyst at blant det totale antall registrerte bachelorstudenter var ca. 30 franskstudenter, ca. 15 tyskstudenter og ca. 10 spanskstudenter, samt noen studenter som var registrert under ”andre språk”. Universitetet i Tromsø hadde i alt ca. 60 språkstudenter registrert under generelle bachelorprogram, hvorav ca. 25 tok emner innen engelsk, og 15 tok emner innen spansk.

Masterprogrammer

Når det gjelder masterprogrammer med ubestemt språk, dreier dette seg hovedsaklig om integrerte lektorutdanningsprogram. Unntaket er UiT, som i tillegg til lektorprogram m/språkfag tilbyr ”masterprogram i språk” (som kan omfatte både engelsk, finsk, fransk, russisk, spansk og tysk, i tillegg til nordisk), og HiØ, som tilbyr MA-programmet “Fremmedspråk i skolen” (med i alt ca. 40 studenter på engelsk eller tysk). Som man ser av tabell 3 har studenttallene på slike masterprogram økt jevnt og trutt de siste årene.

Konklusjon

Tallene viser at rekrutteringen til fremmedspråkstudier i høyere utdanning har holdt seg relativt stabil de fem siste år. Fordelingen av studenter gjenspeiler i stor grad den vi ser i videregående skole: Engelsk er naturlig nok det desidert største fremmedspråket, mens spansk er størst av de andre store skolespråkene. I skolen er tysk større enn fransk, mens i høyere utdanning har disse to byttet plass, og fransk har betydelig flere studenter enn tysk. Når det gjelder fremmedspråk som tradisjonelt ikke undervises i norsk skole, er det tydelig at japansk er i vekst. Ellers er det vanskelig å peke på noen klare tendenser, grunnet usikre tall som følge av ulike registreringsrutiner hos institusjonene.